

6'2012 [32]

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

6'2012 (32)

ЗМІСТ

Засновники журналу:
Тернопільський інститут
агропромислового виробництва
НААН України,
Приватне підприємство
«Інститут економіки, технологій
і підприємництва»,
Тернопільська обласна
громадська організація
«Сільськогосподарська дорадча
служба «Агронаука»»

Головний редактор:
Стельмахук А.М., д.е.н.,
професор

**Заступник головного
редактора:**
Пархомець М.К., д.е.н.,
професор

Відповідальний секретар:
Сава А.П., к.е.н., начальник
відділу аграрної економіки
ТІ АПВ НААН

Редакційна колегія:

Балашок І.Ф., д.е.н., проф.
Березівський П.С., д.е.н., проф.
Біттер О.Г., д.е.н., проф.
Євдокименко В.К., д.е.н., проф.
Вінчук Т.О., д.е.н., проф.
Калінчик М.В., д.е.н., ст.н.с.
Малік М.Й., д.е.н., проф.,
академік НААН
Олійник Т.І., д.е.н., проф.
Свиноус І.В., д.е.н.
Шульський М.Г., д.е.н., проф.
Щурик М.В., д.е.н., проф.

Наукові редактори:

Бялковська Г.Д., к.е.н., ст.н.с.
Дутка Г.П., к.с.-г.н.
Пуденгейло П.Р., к.е.н., доцент
Сидорук Б.О., к.е.н.
Цуп В.І., к.с.-г.н., ст.н.с.
Шлійко А.В. к.с.-г.н., доцент
Ящук Т.С., к.с.-г.н.,

I. Стратегія інноваційного розвитку економіки	
Данилюк М.О., Топольницька Т.Б. АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	3
Іващук І.О., Іващук О.О. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА ЯК ЗАГРОЗА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ТИСЯЧОЛІТТЯ.....	8
Пушкар М.С. ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБЛІК І СУСПІЛЬСТВО.....	16
Котикова О.І. КОНЦЕПЦІЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	22
Палига Є.М., Бігальська О.Ю. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЇХ СУЧАСНОГО СТАНУ.....	29
Хома І.Б. АНАЛІЗ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗАЩИЩЕНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД: ВІТЧИЗНЯНА ТА ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА.....	31
Кушнір І.В. ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ.....	38
Воронєцька І.С. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ.....	41
Павлюк Т.І. СУПЕРЕЧЛИВИЙ ХАРАКТЕР ВПЛИВУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН НА ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ СУСПІЛЬСТВА.....	44
Нездоймінов С.Г. АГРАРНИЙ ТУРИЗМ ЯК ФАКТОР СТРАТЕГІЇ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ	49
II. Підприємництво і менеджмент	
Марченко О.І. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	54
Ціхановська В.М. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В КРАЇНАХ СВІТУ	58
Пітель Н.Я. КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	62
Левицький В.В. СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ПІДСИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	65
Зінченко Т.С. УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ.....	67
Загорняк В.Б., Івануса А.В., Ковальчук А.П., Василичук Д.В. ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	72
Хома В. П. НАПРЯМКИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ СПИРТОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.	77
Краснокутська Ю.М. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ "СТРАТЕГІЯ".....	80
III. Конкурентоздатність продукції і підприємств	
Смоленюк П.С. ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ НА ЗАСАДАХ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ АПК.....	
Тихенко Р.В. ПРОЄКТИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАБІЛІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ.....	
Оксенюк К.І. КЛАСТЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ.....	
Сарай Н.І. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	
Гнатенко Є.П. СТРАТЕГІЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ СИРОВИННОГО НАПРЯМКУ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	
Гулінчук Р.М. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	
Іщенко А.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИМ НАПРЯМКИ	
Латишев К.О. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХОРОНУ НАПРЯМКИ	
Черник Д.П. ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКОВОГО НАПРЯМКИ	
Розвитку сільських територій.....	
IV. Економіка	
Мельник Н.Б. ПРИНЦИПИ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ.....	
Андрєєва Г.І. Пожва.....	
ПРОЦЕСУ ПОХІДНИХ ЦІН.....	
Галько Л.Р. НАПРЯМКИ.....	
ШВЕЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	
Чумаченко О.М., Пр.....	
МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧОГО.....	
Гудак В.В. ОСОБЛИВОСТІ.....	
РОСЛИННИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ.....	
Вакум О.В. КОНЦЕПТУАЛЬНА АНАЛІЗ.....	
АКТИВІВ.....	

Resource. Дя...
світу харчової інформатичної власне проблем держави, обумов на впровадження. Хоча протягом розвиненими країнами
ектів MAP у я, харчування розвивається розвиток ральної стратегії хорони здоров'я, селенню, постійне рмування структури
итку, дослідники дійшли рів, і рівень ефективності но розподіляють одержані

Редактор:
Довгань О.М.

Рекомендовано до друку Радою
засновників і редакційної колегії
журналу, протокол № 1
від 22.06. 2012 р.

Виходить 1 раз на місяць

Реєстраційне посвідчення
Серія КВ № 11715-586Р
від 08.08.2006 р.

Перереєстровано:
Реєстраційне посвідчення
Серія КВ № 18261-7061ПР
від 04.10.2011 р.

Затверджено:
Постановою Президії
ВАК України від 14
червня 2007р.
№1-05/6 як наукове
фахове видання України

Постановою Президії
ВАК України від 10
березня 2010р. № 1-05/2
як наукове фахове
видання України

Підписано до друку
27.06.2012 р.

Формат 70x108/16. Папір
офсетний.

Друк офсетний.
Ум. друк арк. 30,0

Тираж 300 прим.

Віддруковано з готових
діапозитивів в СМП «ГАЙП»
вул. Чернівецька, 44 б,
м. Тернопіль, 46000
тел. 38(0352) 52-75-00;
38(0352) 52-61-61

V. Управління інноваційно – інвестиційною діяльністю	
Бриндзя З.Ф., Стельмашук Ю.А. ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ПРИРОДНО-ЕКОНОМІЧНОГО КАПІТАЛУ.....	141
Попов С.О., Максимова І.І. ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБКИ ЗАБАЛАНСОВИХ ЗАПАСІВ НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКА ПРОДУКТИВНОСТІ ВИДОБУТКУ.....	147
Пріб К.А. ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД В АНТИКРИЗОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	151
Раделицький Ю.О. ОПТИМАЛЬНІСТЬ УМОВ ПРОВЕДЕННЯ ІРО ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ СПОСІБ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	156
Крамаренко К.М. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ... ..	161
Кучер А.В., Малик К.В. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АГРОХОЛДІНГІВ: ПРОЕКТНИЙ АСПЕКТ.....	163
Ільченко В.О. РЕАЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРНІЧО-МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	167
Левченко О.В. МЕСТО ЧЕЛОВЕКА В КУЛЬТУРЕ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ.....	172
Новикова І.В. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ НА ОСНОВІ РЕАЛЬНИХ ОПЦІОНІВ.....	174
VI. Маркетинг і ціноутворення	
Гудзинський О.Д., Судомир С.М. УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	179
Заячківська Г.А. ЗАКОНОМІРНІСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	182
Рубан В.В. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ.....	187
Кінаш І.А. ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГОВО-ПОБУТОВОГО СЕРВІСУ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ.....	190
Лещик І.Б., Пиріг Г.І. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	194
Мацола С.М. АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО НОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПРИ РЕГУЛЮВАННІ ЦІН ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ.....	200
Гречаник Н.Ю., Стельмашук Н.А. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	205
Ковальчук О.В., Божко В.М. МІСЦЕ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	212
Печенюк А.П. РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ.....	218
Кожнаєва М.О. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ПРОЦЕСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ.....	220
Гущин А.А. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ПОВНОЦІННОГО РИНКУ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	223
VII. Фінансово-кредитна політика	
Д'яконова І.І., Ашурбекова А.А. ЗАСТОСУВАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБКИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ.....	229
Спасів Н.Я., Хопчан В.М., Хопчан М.І. МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ УКРАЇНИ: ЗАКОНОДАВЧІ КОЛІЗІ ТА ПРАВОВЕ ПОЛЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	233
Бурлуцький С.В. ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВЕНЬ ФІНАНСОВОГО САМОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ.....	240
Скляр І.Д., Абрамчук М.Ю. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕМ В СФЕРЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ БИОИННОВАЦИЙ.....	245
Брус А.В. ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ.....	250
Філонова І.Б. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ.....	253
Тімко Н.І. ІНВЕСТИЦІЙНО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ІПОТЕЧНОГО РИНКУ.....	259
Шевченко А.М. ДОВІРЧЕ УПРАВЛІННЯ: РИЗИКИ ТА ДОХІДНІСТЬ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	264
Малиш Г.А. АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІЛІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ БАНКІВ.....	270
Олійник Г.І. БАНК ЯК АГЕНТ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	273
Сіверська Л.Б. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	276
Дяченко С.В. ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	279
VIII. Державне регулювання економіки	
Турило А.М., Захарченко І.С., Мар'юк Т.В., Кіданова М.Ю. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	286
Зеліско І.М. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ.....	289
Гасвська Л.М. РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ.....	294
Тимошенко М.М. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ЗЕРНОМ НА СВІТОВОМУ РИНКУ.....	298
Власенко І.В. ПРОДОВОЛЬЧА ТА МИТНА БЕЗПЕКА, ЯК ВАЖЛИВІ СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	302
Біломістна І.І., Хоречко В.Є. МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	305
Кміть В.М., Оксенюк О.І. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ.....	308
Марчанчин О.І. ЕКСПОРТ ТА ІМПОРТ ПЕНСІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІТАЛІЄЮ.....	314
Баланюк Г.В. СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «УКЛАД» ТА «РІЗНОУКЛАДНІСТЬ».....	317
Гончаренко А.І. РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ ШКІЛ.....	320
Русін В.М. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЛАСНИХ ТА ДЕЛЕГОВАНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	323
АНОТАЦІЇ.....	328
АННОТАЦИИ.....	339
ANNOTATION.....	351

Ціхановська В.М.,
к.е.н., доцент, декан факультету менеджменту
Вінницький національний аграрний університет

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В КРАЇНАХ СВІТУ

Постановка проблеми. Закордонний та історичний досвід свідчить, що кожна система господарювання або країна мають свої особливості державного регулювання аграрного виробництва. Проблема регулювання аграрного сектору у ринкових умовах зумовлює необхідність формування засад такого регулювання та створення дієвого фінансового механізму, який би сприяв підвищенню виробництва екологічно чистої продукції.

У більшості країн світу м'ясний ринок є одним із найбільш важливих і відносно регульованих. Це пояснюється особливим значенням цього ринку для населення, а також його особливостями. У провідних країнах Європейського Союзу та Америки спостерігається тенденція лібералізації продовольчих ринків. Поряд із цим, питання зменшення підтримки сільськогосподарських товаровиробників і зниження рівня захисту внутрішнього ринку стали актуальними практично лише після досягнення самозабезпечення цих країн. Для України, яка взяла курс на ринкові відносини представляють інтерес не лише нині діючі механізми регулювання, але й методи, як використовувалися у провідних країнах на більш ранніх етапах розвитку м'ясного ринку, наближені до сучасного стану вітчизняного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми щодо ролі державного регулювання аграрного виробництва висвітлені у працях вітчизняних та закордонних науковців, практиків, зокрема П. Гайдуцького, М. Дем'яненка, І. Кириленка, З. Кадюка, М. Корецького, В. Месель-Веселяка, П. Макаренка, І. Михасюка, О. Могильного, В. Назаренка, Б. Пасхавера, М. Павлишенка, Н. Попова, П. Саблука, О. Онищенко, Т. Осташко, Г. Черевка, В. Юрчишина, М. Янківа та ін. Проте на сьогодні недостатньо приділено уваги дослідженню проблем регулювання аграрного сектору у ринкових умовах та створення дієвого фінансового механізму. Це свідчить про актуальність теми, і відтак зумовило вибір напрямку дослідження в науковому та практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження світового досвіду регулювання аграрного виробництва, висвітлення його позитивних та негативних аспектів, а також здійснення аналізу стану державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. При цьому, незважаючи на взятий курс лібералізації, рівень підтримки сільськогосподарських товаровиробників і рівень митно-тарифної захисту внутрішнього ринку у більшості розвинених країнах значно вище вітчизняних. Так, наприклад середній світовий рівень захисту внутрішнього ринку становить 62%, а в Україні – лише 9,7% (табл. 1)

Таблиця

Тарифний захист ринку сільськогосподарської продукції України та ЄС, 2009 р.

Продукція	Україна			Країни ЄС		
	Середній зв'язаний тариф, %	Середній тариф РНС, %	Максимальний тариф РНС, %	Середній зв'язаний тариф, %	Середній тариф РНС, %	Максимальний тариф РНС, %
Живі тварини, м'ясо і м'ясопродукти	13,0	11,0	20,0	24,1	23,2	162,0
Молоко та молочні продукти	10,0	10,0	10,0	52,3	49,4	163,0
Овочі, фрукти й живі рослини	13,1	9,8	20,0	10,3	11,3	161,0
Зерно та продукти його переробки	12,7	12,7	20,0	21,3	17,5	111,0
Цукор і кондитерські вироби	17,5	17,5	50,0	26,4	27,5	118,0
Продукти сільськогосподарства	11,0	9,7		13,5	13,5	

Між країнами спостерігаються істотні відмінності, як у рівнях, так і за змістом підтримки, ал рівень загальної ринкової підтримки сільського господарства провідних країн у десятки раз перевищує вітчизняний. Величезний досвід регулювання продовольчих ринків, включаючи і м'ясні накопичено у США. Важливий етап регулювання ринку в США почався із нового курсу президент Рузвельта ще у 1930-і роки. У той період стан сільського господарства США, у тому числі і м'ясного сектора, істотно відрізнявся від того у якому він знаходиться нині, і був близьким до стану сучасного вітчизняного сільського господарства [1]. Початок державному регулюванню у США було покладено 1933 р., коли було прийнято важливий закон «Про відродження сільського господарства», реалізація

якого дозволила вивести сільське господарство США із кризи. Важливу роль у виході із кризи відіграв закон «Про товарно-кредитну кооперацію» (ТКК), який діє і нині. На основі цього закону здійснюється програма кредитування під заставу товарів, що дозволяє товаровиробникам одержати короткостроковий кредит під майбутній урожай, оцінений за державними заставними цінами, який і вступає у якості застави надання цього кредиту. На сучасному етапі в США внутрішні ціни на м'ясо і м'ясні продукти підтримуються заходами митно-тарифної політики, основним чином, через механізми тарифів і тарифних квот, які обмежують імпорт м'яса. Квоти установлюються на основні товари м'ясного імпорту. Товарно-кредитні кооперативи підтримують попит, закупаючи м'ясо за встановленими законом мінімальними цінами. Це м'ясо направляється потім на виробництво ковбас та інших м'ясних виробів. Значна частина закупленої товарно-кредитними кооперативами продукції потім експортується. Експорт м'яса підтримується і регулюється державою.

Заслуговує на увагу фінансування фермерських сільськогосподарських Служб (FFAS) у США. Основні завдання фермерських сільськогосподарських та закордонних сільськогосподарських Служб пов'язані із спрямуванням своєї діяльності на посилення міжнародної конкурентоспроможності американського сільського господарства та стабільності сільськогосподарських і фермерських господарств. FFAS також відіграє важливу роль у захисті та зміцненні національної бази природних ресурсів та навколишнього середовища [2].

Зокрема, завдання FFAS сприяють наступним видам діяльності: 1) розширенню та підтримці міжнародних експортних можливостей; 2) підтримці міжнародного економічного розвитку і створенню торговельного потенціалу; 3) поліпшенню системи світових санітарних та фітосанітарних заходів (SPS) із метою сприяння торгівлі сільськогосподарською продукцією; 4) розширенню можливостей внутрішнього ринку; 5) забезпеченню фермерів і тваринників інструментами управління ризиками та фінансовими інструментами; 7) підвищенню якості ґрунтів для підтримки продуктивності орних земель.

Діяльність у сфері компетенції FFAS здійснюється трьома відомствами: Фермерською сільськогосподарською Службою (FSA), Відомством із управління ризиками (RMA), і Закордонною сільськогосподарською Службою (FAS). Необхідно зазначити, що регулювання цін на м'ясо та іншу сільськогосподарську продукцію у США здійснюється як на федеральному, так і на рівні штатів. Діюча система державного регулювання істотно змінилася у кращу сторону, спрямувавши зусилля на розвиток аграрного сектора і підвищила його ефективність. Що дозволило при 7% світових земельних ресурсів і 5% світового населення виробляти більше 12% світового обсягу сільськогосподарської продукції [3].

Механізми регулювання м'ясного ринку в країнах ЄС, Канаді й інших розвинених країнах багато в чому подібні з американськими. Найважливішими принципами аграрної політики європейських країн є єдність агропродовольчого ринку ЄС, захист внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, загальне фінансування усього сільського господарства. Вищим виконавчим органом з проведення аграрної політики є комісія ЄС. Щорічно Комісія розробляє заходи щодо регулювання ринків і цін. Дослідженням встановлено, що єдина політика в сфері сільського господарства (CAP) країн ЄС нині охоплює дві відмінні сфери політики: підтримка продукції і товаровиробників шляхом втручання у функціонування ринку сільськогосподарської продукції та через надання прямої допомоги; сприяння розвитку сільської місцевості. У 2009 р. 3300 млрд. євро і 37,8 млрд. євро було витрачено у Європейському Союзі на інтервенції на ринку сільськогосподарської продукції і пряму підтримку, відповідно. Сучасна структура управлінських заходів щодо ринку і прямих платежів – результат тривалої реформи, яка розпочалася у 1993 р. і тривала до 2003 року. Основна ідея полягала в тому, щоб зробити аграрний сектор конкурентоспроможним, для чого доцільно скоротити зв'язок між субсидіями і виробництвом. Фермери нині отримують «грошову допомогу», за умови виконання екологічних вимог, їх харчові продукти – безпечні, здоров'я тварин та їх утримання відповідають стандартам [5].

Нині існує певний механізм, який гарантує, що межі, встановлені на фермерські видатки до 2013, не перевищені. Прямі платежі новим державам-членам поступово збільшуються відповідно до поетапної схеми на 10 років. Інструмент «модуляція» (введений в дію у 2003 р.) дозволяє передавати фонди від прямої допомоги до бюджету розвитку сільського господарства. Розроблена стратегія розвитку сільського господарства має на меті допомогти сільським районам відповідати економічним, соціальним вимогам і вимогам з охорони довкілля 21-го століття. Майже 60 % населення із 27 країн-членів Європейського Союзу живуть у сільських районах, а це 90 % територій. Національні (а в деяких випадках регіональні) програми направляють свої зусилля на вирішення наступних завдань: забезпечення конкурентоспроможності у сільському господарстві і лісівництві, зосереджена на передачі знань, модернізації, інноваціях і якості харчового ланцюга; збереження біологічного різноманіття, природозбереження, розвиток сільського господарства; підвищення якості життя у сільських районах і диверсифікація діяльності сільськогосподарських підприємств.

Незважаючи на вступ у ЄС в 2004 р. 10 нових членів, аграрні міністри зобов'язалися не виходити за рамки бюджету сільського господарства, затвердженого до 2013 р. Отже, загальний розмір субсидій, хоча й під іншою назвою, зберігається, тому що, підтримка фермерів буде здійснюватися із так званого «зеленого кошика», розмір якого не обмежений правилами СОТ. У зв'язку

із цим, країнам, що розвивається, у тому числі й Україні, як і раніше доводиться конкурувати з європейськими й американськими фермерами, які отримують значні субсидії.

Важливим механізмом регулювання м'ясного ринку є квоти на збут і, фактично, на виробництво м'яса. Вони діляться на: фермерські квоти; квоти, що розподіляються по виробниках м'яса; квоти на виробництво м'ясних продуктів, що розподіляються по переробних підприємствах. У рамках квот фермери й переробні підприємства можуть збувати продукцію за встановленими цінами. Якщо реалізується понадквотна продукція, то виробник повинен сплатити податок, що робить понадквотне виробництво невигідним. Останнім часом почав використовуватися лізинг квот, що ж стосується надлишку м'ясних продуктів, то країни ЄС направляють їх на експорт із використанням механізмів субсидування.

Регулювання ринку й виробництва яловичини розглянемо на прикладі Німеччини й Франції. Стимулювання розвитку виробництва яловичини у ФРН здійснюється за наступними напрямками. У 1993 р. дотації держави для фермерів Німеччини становили близько 350 марок на один гектар, які з кожним роком збільшувалися. На одну відгодівельну голову великої рогатої худоби дотації становили 420 марок на рік, а на корову з телям – 240-250 марок, однак виділяли дотації за умови, що селянин утримує не більше двох голів великої рогатої худоби у розрахунку на гектар сільгоспугідь. Розміри дотацій у Німеччині диференційовані за землями і залежать від ряду факторів, які враховують федеральний парламент, керуючі органи й депутати тих або інших земель. Так, в 2004 р. дотації в сільському господарстві ФРН підрозділялися на дві категорії: прямі субсидії конкретному господарству й територіальні надбавки, які розподілялися за федеральними землями. Наприклад, прямі субсидії, які виділяються Європейським Союзом на стимулювання м'ясної галузі складаються з наступних напрямків: цільові дотації на биків живою вагою понад 340 кг виплачуються у розмірі 210 євро; дотація, яка виділяється на корів м'ясної породи (або якщо один з батьків корови був м'ясної породи), становить 200 євро на рік; дотації, які виділяються на забій телят від 1 до 7 місяців, становлять 50 євро; на додаток до прямих дотацій ЄС здійснюють ще й територіальні надбавки, величина яких залежить від регіону й виплачуються з державного бюджету [6].

Поряд із прямими дотаціями у ФРН реалізується програма щодо підтримки інвестицій в аграрному секторі в рамках єдиної сільськогосподарської політики ЄС. Під дію цієї програми, яка фінансується із коштів ЄС, федерального й регіональних бюджетів, підпадають інвестиції в капітальне будівництво, у тому числі й тваринницьких комплексів, а також на придбання машин і устаткування для скотарських ферм і виробництва кормів. Якщо модернізація тваринницьких комплексів (ферм) проводиться з метою підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства, то із засобів програми підтримки компенсуються 25% інвестиційних витрат. Якщо інвестиції направляються на поліпшення умов утримання тварин, можлива компенсація до 30% витрат [7].

Поряд із цим фермер, що займається розведенням ВРХ, може розраховувати на компенсацію 80% від суми страхування інвестиційного кредиту. Максимальний розмір компенсації в рамках програми становить 1,5 млн. євро на одне підприємство. Окрім того, крім перерахованих заходів у ФРН існує можливість підтримки в сфері переробки й збуту продукції тваринництва в рамках програми Євросоюзу. Основною умовою для надання компенсацій є укладення із тваринницькими господарствами договорів мінімум на п'ятирічний період на поставку забійної худоби в обсязі 40% можливостей підприємства.

Аналізуючи заходи щодо стимулювання виробництва яловичини у ФРН, можна зробити висновок, що основний акцент у Німеччині робиться на розвиток виробництва помісних тварин, тобто через покриття молочних корів і вибракуваних телиць м'ясними биками, а поголів'я племінних тварин м'ясного напрямку становить близько 60 тис. голів або 0,5% від загальної кількості великої рогатої худоби ФРН.

Державне регулювання розвитку сільського господарства й, зокрема, тваринництва у Франції, здійснюється головним чином через субсидії й дотації фермерам.

Зазначимо, що Міністерством сільського господарства Франції виділяються дотації на облаштування молодих фермерів від 50 до 100 тис. євро.

Також слід зазначити, що урядом Франції ухвалене рішення, згідно якого в торговельних мережах повинно продаватися не менше 50% вітчизняних продуктів, що захищає французьких виробників продовольства. Стан у торговельних мережах України зараз такий, що аналогічні заходи потрібно ухвалювати і у вітчизняній практиці. Головна ідея регулювання продовольчого ринку ЄС – це встановлення коридору цін на досить високому для сільського господарства рівні й одночасно прийнятному для масового споживача. У результаті реалізується основна ідея регульованого ринку, як продовольчого, так і м'ясного, тому що він не може бути саморегульовальним. При цьому, для підтримки нормального функціонування сільгосптоваровиробників необхідні суттєві субсидії, включаючи підтримку цін.

Стимулювання імпорту здійснюється через імпортні збори (на додаток до мита) і експортні субсидії. При цьому країни ЄС не мають права проводити інтервенції на своїх внутрішніх ринках у випадку падіння цін. У міру насичення ринку яловичини в країнах ЄС, закупівлі за гарантованими цінами усе більш обмежувалися шляхом введення нових умов для здійснення держзакупівель і

становлення максимальних обсягів продукції, які можна продати за гарантованою ціною. На відміну від США і ЄС, не менш ефективну систему регулювання агропродовольчого ринку має Канада. Вона визначається законом «Стабілізація сільськогосподарського виробництва». Важлива роль у державному регулюванні продовольчих товарів приділяється Міністерству сільського господарства й продовольства, а також Раді по стабілізації сільськогосподарського виробництва. Зазначимо, що важелі регулювання перебувають у руках федеральних корпорацій, які формально є незалежними організаціями, але входять у структури Міністерства, і через них реалізується державна монополія на торгівлю основними продовольчими товарами. Регулювання м'ясного ринку здійснює федеральна корпорація. При цьому встановлюються мінімальні гарантовані ціни. Платежі, що компенсують різницю між ринковими й гарантованими цінами, здійснюються з федерального бюджету. Основною особливістю канадського спеціалізованого м'ясного скотарства є постійна фінансова підтримка його розвитку з боку федерального й провінційних урядів. До 1996 р. ця підтримка здійснювалася у формі субсидій на доставку кормів, прямих доплат до вартості виробленої продукції при зниженні цін нижче середнього рівня за останні три роки. В останні роки рівні гарантованих доходів досягаються за рахунок доплат зі страхових фондів, у яких на частку виробника доводиться половина або одна третина внесків, інша частина – на частку держави [8].

Висновки з даного дослідження. Аналіз й узагальнення американського, європейського а, також досвіду інших розвинених країн дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, система державного регулювання аграрного сектору продовольчих ринків має комплексний, багатоплановий, зі значною кількістю важелів характер. Використання цього досвіду, із врахуванням конкретних вітчизняних умов, буде сприяти успішній роботі виробників м'ясної сировини й, зокрема, яловичини. По-друге, незважаючи на наявну тенденцію лібералізації ринку м'яса (пов'язана, насамперед, із вимогами СОТ), рівні державної підтримки сільськогосподарським товаровиробників та захисту ринку в більшості провідних країн сприяють ефективному виробництву м'ясної сировини.

По-третє, розвиток сільськогосподарського виробництва США, Канади, країн ЄС та інших країн світу здійснюється на основі продуманої й цілеспрямованої аграрної політики держав, яка вирішує, у першу чергу, питання сталого розвитку сільського господарства, забезпечення його конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, вирішення внутрішньої продовольчої безпеки й активної участі в зовнішньоекономічній діяльності. Рівень розвитку сільськогосподарського виробництва провідних країн зумовлений поєднанням використання ринкових економічних механізмів і заходів державного регулювання сільськогосподарського й, зокрема, м'ясного ринку.

Література

1. Микитенко І. Державна підтримка і регулювання аграрних реформ за рубежом / І. Микитенко // Сільські обрії. – 1997. – № 7. – С. 12–15.
2. Бойко В. І. Ринок м'яса: світові тенденції регіонального розвитку виробництва / В. І. Бойко, Л.В. Мамчур // Економіка АПК. – 2011. – № 1. – С. 145–148.
3. Могильний О. Критерії ефективності державного регулювання аграрного сектору економіки / О. Могильний // Економіка України. – 2003. – № 2. – С. 65–69.
4. Душко А. П. Зарубежный опыт создания рынка свободной конкуренции в сфере естественных монополий и возможности его использования / А. П. Душко // Проблемы современной экономики. – СПб: Научно-производственная компания "РОСТ", 2006. – № 1-2 (17–18)– С. 124–132.
5. Любченко О. М. Стратегічні напрямки підтримки виробників-експортерів продовольства / О. М. Любченко // 36. наук. пр. ДонДУУ: „Методи оновлення та механізми фінансового забезпечення розвитку підприємств”: Серія „Економіка”. – Донецьк: ДонДУУ. – 2004. – Т. 5. – Вип. 41. – С. 91–102.
6. Нагорный В. Д. Сельское хозяйство Канады. Корни успеха / В. Д. Нагорный. – М. : Майкоп: ООО «Качество». – 2004. – 324 с.
7. Рылько Д. Проблемы и противоречия развития мировой агропродовольственной системы / Д. Рылько, В. Демьяненко // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2000. – № 8. – С. 47–53.
8. Шевлягина Е. А. Новые направления развития продовольственного рынка в мире и в США / Е. А. Шевлягина // США-Канада: экономика, политика, культура. – 2007. – № 11. – С. 113–127.